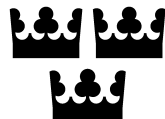

Allmänna bidrag till kommuner

25

Förslag till statsbudget för 2001

Allmänna bidrag till kommuner

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Allmänna bidrag till kommuner	7
2.1	Omfattning.....	7
2.2	Utgiftsutveckling	7
2.3	Mål.....	9
2.4	Politikens inriktning	9
2.4.1	Utvecklingen i kommunsektorn de senaste åren	9
2.4.2	Bedömningen fram till 2003	9
2.4.3	Den kommunala ekonomin de närmaste åren.....	10
2.5	Insatser.....	11
2.6	Förslag inom andra utgiftsområden som påverkar kommuner och landsting.....	12
2.7	Resultatbedömning	13
2.8	Anslag.....	13
2.8.1	91:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	13
2.8.2	91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	15
2.8.3	91:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	16
2.8.4	91:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning	17
	Bilaga 1 Anslagsbenämningar	19

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	5
2.1 Utgiftsutvecklingen.....	8
2.2 Tillskott till kommuner och landsting 1997—2003	10
2.3 Kommunsektorns finanser.....	10
2.4 Anslagsutvecklingen 91:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting....	13
2.5 Anslagsnivå för generellt statsbidrag till kommuner och landsting	15
2.6 Anslagsutvecklingen 91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	15
2.7 Anslagsutvecklingen 91:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	16
2.8 Anslagsutvecklingen 91:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning.....	17

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner den föreslagna användningen av anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* (avsnitt 2.8.2),
2. för budgetåret 2001 anvisar anslagen under utgiftsområde 25 *Allmänna bidrag till kommuner* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
91:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	ramanslag	78 105 500
91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	reservationsanslag	2 066 200
91:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	obetecknat anslag	19 190 233
91:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning	obetecknat anslag	700
Summa		99 362 633

2 Allmänna bidrag till kommuner

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar merparten av statens utgifter för bidrag till kommuner och landsting. Bidrag utgår dels i form av ett allmänt finansiellt stöd (generellt statsbidrag) till kommuner och landsting, dels i form av ett bidrag (statligt utjämningsbidrag) för att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan kommuner respektive mellan landsting. Vidare utgår ett bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. En del av detta bidrag disponeras av Bostadsdelegationen. Slutligen ingår även ett mindre bidrag till Rådet för kommunal redovisning. Under 1999 utgick även ett bidrag till kommunernas och landstingens skatteinkomster för 1997.

I budgetpropositionen för 2001 redovisas flertalet utgiftsområden uppdelade på politikområden. Vissa utgiftsområden, däribland utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, utgörs inte direkt av statlig verksamhet. Dessa omfattas därför inte av politikområdesindelningen.

2.2 Utgiftsutveckling

I tabell 2.1 redovisas den beräknade utgiftsnivån för utgiftsområdet.

Regeringen föreslår i förslaget till tilläggsbudget för 2000 att det statliga utjämningsbidraget till kommuner och landsting höjs med 619 miljoner kronor till 19 190 miljoner kronor. Höjningen utgör skillnaden mellan den preliminära beräkning som förslaget i budgetpropositionen för 2000 baserades på, och den definitiva beräk-

ningen av bidraget. Höjningen av det statliga utjämningsbidraget motsvaras av en lika stor höjning av den utjämningsavgift kommuner och landsting betalar till statsbudgetens inkomstsida.

Regeringen föreslår i denna proposition att det generella statsbidraget till kommuner och landsting höjs med 3 250 miljoner kronor 2001, varav 950 miljoner kronor är kopplade till den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvården. Det generella statsbidraget bör 2003 höjas med ytterligare 1 943 miljoner kronor. Regeringen föreslår vidare en tillfällig höjning med 700 miljoner kronor 2001 av bidraget till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

Statsbidragsutvecklingen påverkas även av ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn. Regeringen föreslår att den beräknade ökningen om 5 000 miljoner kronor av kommunernas och landstingens skatteinkomster 2001 som följer av den föreslagna reduktion av avdragsrätten för den allmänna pensionsavgiften, regleras genom en lika stor minskning av det generella statsbidraget till kommuner och landsting. En reglering gjordes av samma anledning för 2000 med 4 800 miljoner kronor. Samtidigt bör de generella statsbidraget för 2001 höjas med 2 034 miljoner kronor till följd av effekterna av den föreslagna förändringen av grundavgdraget och det särskilda grundavgdraget. Sammantaget bör därmed det generella statsbidraget reduceras med 2 966 miljoner kronor.

Med anledning av förändringarna i det allmänna pensionssystemet görs en beräkningsteknisk justering av bidragsramen för 2003. Justeringen innebär att det generella statsbidraget till kommuner och landsting reduceras med 9 500 miljoner kronor, vilket motsvaras av en li-

ka stor beräknad ökning av kommunernas och landstingens skatteinkomster.

Tabell 2.1 Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor

	Utfall 1999	Anslag 2000	Utgifts- prognos 2000	Förslag anslag 2001	Beräknat anslag 2002	Beräknat anslag 2003
91:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting	78 656	78 003	78 028	78 106	79 140	72 340
91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting	760	1 091	1 218	2 066	1 007	665
91:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting	20 526	18 571	19 190	19 190	19 190	19 190
91:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning	1	1	1	1	1	1
A 5 Bidrag till kommunernas och landstingens skatteinkomster år 1997	2 600					
Totalt för utgiftsområde 25¹	102 542	97 666	98 437	99 363	99 338	92 196

¹Utgiftsutvecklingen påverkas även av ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn.

Ramen för 2001

För 2001 ökar ramen för utgiftsområdet med 1 697 miljoner kronor jämfört med 2000. Förutom tillskott påverkas ramen av de regleringar som görs till följd av ovan beskrivna förändringar av inkomstbeskattningen och reformeringen av det allmänna pensionssystemet. Vidare påverkas utgiftsramen av regleringar i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen.

2.3 Mål

Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter.

2.4 Politikens inriktning

2.4.1 Utvecklingen i kommunsektorn de senaste åren

Saneringen av de offentliga finanserna och den återhämtning i den svenska ekonomin som skett efter den djupa lågkonjunkturen i början av 1990-talet har bl.a. inneburit att utrymme skapats för en höjning av statsbidragen till kommuner och landsting.

Vidare har skatteintäkterna ökat förhållandevis kraftigt under de senaste åren, inte minst tack vare den goda sysselsättningsutvecklingen. Genom det kommunala utjämningsystemet kommer denna utveckling alla kommuner och landsting till del, vilket ger dessa goda förutsättningar att uppnå ekonomisk balans och samtidigt bibehålla eller höja ambitionsnivån i verksamheterna. Även om många kommuner och landsting fortfarande redovisar negativa resultat, går resultatutvecklingen för sektorn som helhet i positiv riktning. En successiv förbättring av kvaliteten i verksamheterna kan nu ske.

Övergången till i huvudsak generella statsbidrag under 1990-talet har inneburit ändrade förutsättningar för uppföljningen och utvärderingen av de kommunala verksamheterna. Uppföljningen och utvärderingen av kommuner och landsting behöver förbättras, inte minst om produktivitet och effektiviteten skall kunna ökas

ytterligare. I syfte att förbättra uppföljningen av kommuner och landsting tillsatte regeringen 1998 en arbetsgrupp med uppgift att lämna förslag till åtgärder för att på längre sikt åstadkomma en väl fungerande uppföljning av måluppfyllelse och resursanvändning i kommuner och landsting. Som en del i detta arbete har förslag till en kommunal provdatabas presenterats i rapporten "Snabbt och riktigt, utvalt och viktigt" (Ds 2000:48). 12 kommuner har deltagit i projektet med provdatabasen. I rapporten lämnas förslag till hur arbetet med en kommunal databas bör fortsätta.

2.4.2 Bedömningen fram till 2003

En god tillväxt i ekonomin väntas även under nästa år, vilket leder till en fortsatt stark ökning av de kommunala skatteinkomsterna. Ytterligare höjningar av statsbidragen sker dessutom. Den i tabell 2.1 redovisade utvecklingen påverkas även av ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn. Beslutade tillskott innebär att statsbidragen 2000, exklusive regleringar, har höjts med 20 miljarder kronor i förhållande till 1996-års nivå. För 2001 föreslår regeringen en höjning med ytterligare 4 miljarder kronor.

Verksamheterna i kommuner och landsting fungerar tillfredsställande, men det finns vissa problem inom sjukvården som kräver aktiva insatser. Regeringen har därför tidigare i år presenterat en nationell handlingsplan för hälso- och sjukvården (avsnitt 2.6).

Dessutom görs satsningar även inom andra utgiftsområden. Bl.a. utgår fr.o.m. 2002 500 miljoner kronor per år för kvalitetssäkring av barnomsorgen till de kommuner som inför en maxtaxa. Vidare görs en särskild satsning på skolan genom ett riktat bidrag på 500 miljoner kronor andra halvåret 2001. Det riktade bidraget ökar därefter successivt till 5 miljarder kronor, och skall efter fem år infogas i det generella statsbidraget.

Förutom tillskott i form av statsbidrag tillförs kommuner och landsting 1999–2001 årligen närmare 1 300 miljoner kronor i form av extra skatteintäkter. Det fasta belopp om 200 kronor per år som alla skattskyldiga betalar i statlig inkomstskatt utgör under dessa år kommunal- och landstingsskatt.

Tabell 2.2 Tillskott till kommuner och landsting 1997—2003

Miljoner kronor

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1997 års ekon. vårprop.	4 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Budgetprop. för 1998			4 000	8 000	8 000	8 000	8 000
1998 års ekon. vårprop.		4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Budgetprop. för 1999			1 300		300	710	850
1999 års ekon. vårprop.				1 300	2 000	3 000	5 000
Budgetprop. för 2000 ¹					3 000		
2000 års ekonomiska vårproposition ²						500	500
Budgetprop. för 2001 ³					500	1 500	2 500
Ökning jämfört med 1996	4 000	12 000	17 300	21 300	25 800	25 710	28 850

¹Varav 700 miljoner kronor avser bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting och 1 300 miljoner kronor "200-kronan".²Avser kvalitetssäkring av barnomsorgen för de kommuner som inför maxtaxa³Avser bidrag till personalförstärkningar i skola och fritidshem

För många kommuner och landsting innebär dessa förutsättningar möjligheter till återhämtning av såväl ekonomin som verksamheterna. Det finns emellertid fortfarande ett antal kommuner och landsting med ekonomiska problem. Bl.a. finns det kommuner med stora åtaganden i kommunala bostadsföretag. Minskande befolkning skapar problem i vissa regioner, för såväl kommuner som landsting.

Genom det s.k. kommunkontosystemet får kommuner och landsting sedan 1996 tillbaka ingående moms för icke skattepliktig verksamhet från ett kommunkonto respektive landstingskonto. Utgifterna från kontona finansieras med tillskott från kommuner och landsting. Under de senaste åren har de av staten fastställda tillskottsbeloppen (avgiften) till kontona inte fullt ut täckt utbetalningarna. Därmed finns det för närvarande ett ackumulerat underskott, som beräknas uppgå till högst 4 300 miljoner kronor vid utgången av 2000. Att höja avgiften så att den täcker även det ackumulerade underskottet är dock inte rimligt med hänsyn till kommunernas och landstingens ekonomi och verksamhet. Regeringen föreslår nu på tilläggsbudget för 2000 att den i statens redovisning upptagna fordran som motsvarar underskottet i kommunkontosystemet, dock högst 4 300 miljoner kronor, skrivs av vid utgången av år 2000.

Vissa kommuner har höga kostnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Orsaken är främst att den verksamhet som tidigare bedrevs av landstingen, är koncentrerad till vissa orter. Kommunerna har själva hanterat dessa kostnadskillnader genom mellankommunala utjämningsystem inom respektive län. Dessa system kom-

mer successivt att trappas av, vilket innebär att de inomregionala kostnadsskillnaderna kommer att få ökat genomslag.

2.4.3 Den kommunala ekonomin de närmaste åren

Nedan redogörs översiktligt för den bedömning av den kommunala sektorns finansiella utveckling under 1999–2003 som redovisas i volym 1, bilaga 2 (Svensk ekonomi). I bilagan framgår de samhällsekonomiska förutsättningarna för beräkningen. Bedömningen av hur kommunsektorns konsumtionsutgifter utvecklas har gjorts mot beaktande av balanskravet. Kalkylen bygger på oförändrade skattesatser fr.o.m. 2000. Kommunsektorns finansiella utveckling sammanfattas i tabell 2.3.

Tabell 2.3 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor (löpande priser)

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	451	471	492	503	522
Skatter	316	338	355	362	386
Statsbidrag ¹	83	82	84	87	80
Övrigt	52	51	53	54	56
Utgifter	454	458	474	496	515
Konsumtion	378	382	396	417	434
Volymförändring ²	2,0	-1,9 ³	1,0	1,2	1,1
Övrigt	75	76	78	79	81
Finansiellt sparande	-3	13	18	7	6

Anm: Kommunsektorn redovisas exkl. kyrkan fr.o.m. 2000.

¹Statsbidragen redovisas netto efter avdrag för kommunernas och landstingens avgift till det kommunala moms-systemet.²Årlig procentuell förändring av konsumtionsutgifter i fasta priser.³Exklusive överföringen av kyrkan från kommunsektorn till hushållens ideella organisationer ökar den kommunala konsumtionen med 0,7 %.

Kommunsektorns konsumtionsutgifter beräknas sammantaget öka med ca 1 procent per år under åren 2000–2003. Minskningen med 1,9 procent mellan 1999 och 2000 beror på att kyrkan fr.o.m. 2000 inte längre räknas till kommunsektorn. Exklusive kyrkan ökar konsumtionsutgifterna med 0,7 procent. Det finansiella sparandet 2001–2003 väntas bli högre jämfört med bedömningen i den ekonomiska vårpropositionen. Skatteinkomsterna utvecklas gynnsamt, men ökningen beror delvis på regeländringar som påverkar det kommunala skatteunderlaget. En utförligare redovisning av kommunalskatternas utveckling ges i volym 1, avsnitt 5.5. För kommunsektorn som helhet torde balanskravet i huvudsak vara uppfyllt fr.o.m. 2000.

2.5 Insatser

Mot bakgrund av ovan redovisad utveckling föreslås statsbidragen till kommuner och landsting höjas med sammanlagt 3 950 miljoner kronor 2001. Det generella statsbidraget till kommuner och landsting bör höjas med 3 250 miljoner kronor, varav 950 miljoner kronor avser satsningen på vården i den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvården. Av de 1 000 miljoner kronor som reserverats för denna satsning 2001, tillförs 950 miljoner kronor kommuner och landsting via det generella statsbidraget. För att möjliggöra intentionerna i den nationella handlingsplanen bör det generella statsbidraget till kommuner och landsting höjas med ytterligare 1 943 miljoner kronor 2003.

Fr.o.m. 1996 har särskilda medel anvisats för att skapa möjligheter att tillfälligt bistå kommuner och landsting som på grund av speciella omständigheter kan hamna i en särskilt svår ekonomisk situation. I denna propositionen föreslås en tillfällig höjning 2001 med 700 miljoner kronor av medlen för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. För att hantera ansökningar om medel från enskilda kommuner och landsting har regeringen inrättat Kommundelegationen och Bostadsdelegationen.

Kommundelegationen avslutade sitt arbete den 1 juli 2000 och har lämnat förslag till överenskommelser med 36 kommuner och 3 landsting. Därtill kommer ett ärende där förhandlingarna inte var klara den 1 juli, utan kommer att slutföras av regeringen. Det totala bidraget som av Kommundelegationen föreslås utbetalas upp-

går till 1 127 miljoner kronor. Delegationens förslag till överenskommelser är kopplade till åtgärdsplaner, upprättade av respektive kommun och landsting, om hur ekonomisk balans skall uppnås till senast 2002. Kommundelegationen föreslår att utbetalning av bidraget skall ske efter att åtgärderna genomförts och ekonomisk balans uppnåtts. Regeringen avser att under hösten ta ställning till Kommundelegationens förslag.

Bostadsdelegationens uppdrag beräknas kunna avslutas under 2001. Bostadsdelegationen bedömer medelsbehovet för 2001 för de ärenden som återstår till 400 miljoner kronor. Medlen ska främst användas till avlösen av borgensåtaganden för lån till bostadsrättsföreningar. Vid utgången av 2000 förväntas att ramöverenskommelser har träffats med samtliga berörda kommuner. Det arbete som återstår under 2001 avser, förutom avlösen av borgensåtaganden, främst uppföljning av befintliga avtal. Förutom att följa upp befintliga avtal kommer det även att finnas behov av ett uppföljningsarbete av vilka effekter stödet haft för de kommuner som fått stöd samt hur det gått för kommuner som inte fått stöd. Regeringen överväger nu formerna för det fortsatta arbetet.

Regeringen föreslår vidare på tilläggsbudget för 2000 att 100 miljoner kronor får användas för att bistå kommuner som drabbats av betydande kostnader till följd av översvämningar i juli 2000.

I propositionen Vissa kommunalekonomiska frågor (prop. 1999/2000:115) föreslår regeringen att ett omställningsbidrag inrättas för de landsting som har haft en stor befolkningsminskning under en femårsperiod. Omställningsbidraget skall finansieras med medel från anslaget Bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Omställningsbidraget kommer att utgå 2001 och 2002 och beräknas uppgå till 150 miljoner kronor per år.

Delegationen för fortsatt utveckling av utjämningsystemet för kommuner och landsting (Fi 1999:11) kommer att fortsätta att arbeta bl.a. med frågan om hur ekonomiska effekter av befolkningsminskningar skall beaktas i utjämningsystemet.

I propositionen Vissa kommunalekonomiska frågor lämnades även förslag till ett ”högkostnadsskydd” för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Högkostnadsskyddet består av två statsbidrag. Det ena statsbidraget (350 miljoner kronor) fördelas av regeringen i enlighet med vad som föreslås i propositionen. Det andra statsbi-

draget (100 miljoner kronor) fördelas av Socialstyrelsen efter ansökan från kommuner med höga kostnader för vissa funktionshindrade personer med särskilt stora behov av vård och omsorg. Statsbidragen är tillfälliga under 2001 och 2002. Regeringen avser att tillsätta en parlamentarisk utredning som skall lägga förslag om en permanent nationell utjämning av LSS-kostnader som kan träda i kraft 2003.

Beträffande kommunkontosystemet aviserade regeringen i 2000 års ekonomiska vårproposition (prop. 1999/2000:100) att de underskott som ackumulerats på konton i Riksgäldskontoret t.o.m. utgången av 2000 tas över av staten. Detta innebär i praktiken ett tillskott till kommunsektorn upp till 4 300 miljoner kronor, medel som annars skulle ha betalats in av kommuner och landsting till kommunkontosystemet. Regeringens förslag i ärendet ingår, som nämnts ovan, i det förslag till tilläggsbudget för 2000 som fogats till propositionen.

Ett fortsatt utredningsarbete av kommunkontosystemet kommer enligt förslaget till tilläggsbudget för 2000 att påbörjas. Efter dessa analyser avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslag avseende kommunkontosystemet.

Regeringen har i 2000 års ekonomiska vårproposition också begärt medel för utredningsinsatser, bl.a. avseende fortsatt utveckling av en kommunal databas, och avser att återkomma i denna fråga.

2.6 Förslag inom andra utgiftsområden som påverkar kommuner och landsting

Nationell handlingsplan för hälso- och sjuk vården

I samband med det aviserade resurstillskottet på 9 miljarder kronor till vården 2001–2004, har regeringen nyligen presenterat en nationell handlingsplan för vården i syfte att förbättra dess kvalitet och tillgänglighet. Hur tillskotten skall användas styrs för åren 2002–2004 genom ett avtal om utvecklingsinsatser mellan staten, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet. En anpassning till lokala förhållanden skall göras genom lokala handlingsplaner, vilka skall redovisas under 2001. Huvuddelen av dessa medel, 8 779 miljoner kronor, tillförs kommuner och landsting via det generella statsbidraget un-

der utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (avsnitt 2.8.1).

Läkemedelsförmånen

Ett av målen för 1997 års läkemedelsreform var att bromsa den snabba kostnadsutvecklingen för läkemedelsförmånen. Samhällets kostnader för läkemedelsförmånen har emellertid fortsatt att öka i en relativt hög takt. Åtgärder har därför vidtagits, och planeras att vidtas, för att initiera och genomföra förändringar i syfte att begränsa ökningstakten för läkemedelskostnaderna och nå ökad effektivitet i förmånssystemet.

En viktig åtgärd är att införa en ny modell för statens ersättning till landstingen för läkemedelsförmånens kostnader. Inriktningen är att landstingen fr.o.m. den 1 januari 2002 skall ha ett i princip fullständigt kostnadsansvar för läkemedel och att en ny modell för statens ersättning till landstingen för läkemedelsförmånens kostnader då skall införas.

Personlig assistans för äldre

Regeringen föreslår i propositionen 2000/2001:5 att personer som beviljats insats i form av personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen (1993:389) om assistansersättning, innan de uppnått 65 år, skall få behålla insatsen även efter att de uppnått 65 år. Förändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001. För närvarande får personer som har personlig assistans inte behålla insatsen fr.o.m. 65 år. I stället finns möjligheten att ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620). Regeländringarna innebär att kommunernas kostnader minskas, vilket föreslås regleras via det generella statsbidraget (avsnitt 2.8.1).

Skolan

Ett riktat statsbidrag till skolsektorn införs under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning i syfte att öka personaltätheten. Avsikten är att förbättra skolans förutsättningar att höja resultatet i förhållande till de mål som uttrycks i läroplaner och kursplaner genom att tillföra mer personal.

Bidraget är i första hand avsett för grundskolan och fritidshemmen, men får också användas av gymnasieskolan. Det kommer att utgå med 500 miljoner kronor under andra halvåret 2001 för att därefter successivt öka till 5 miljarder

kronor 2006. Efter fem år skall det riktade bidraget infogas i det generella statsbidraget.

Skolverket ges i uppdrag att utbetala och följa upp bidraget. För de kommuner som önskar erhålla bidraget skall särskilda villkor gälla. Kommunen bestämmer själv vilka personalkategorier som pengarna skall användas för. På så sätt utnyttjas fördelarna med lokala beslut och den flexibilitet det ger.

Förskolan

Maxtaxa kommer att införas i förskolan fr.o.m. 2002. Det blir frivilligt för kommunerna att tillämpa maxtaxan. Vidare ges barn till arbetslösa och föräldralediga rätt till förskoleverksamhet den 1 juli 2001 respektive den 1 januari 2002. Allmän förskola för fyra- och femåringar införs den 1 januari 2003. Ett särskilt statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder ges till de kommuner som väljer att tillämpa maxtaxan. Bidraget, som ingår i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, uppgår till 500 miljoner kronor per år.

2.7 Resultatbedömning

De ökade statsbidragen har inneburit förbättrade ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen i de olika verksamheterna. Genom det kommunala utjämningsystemet har de senaste årens ekonomiska tillväxt kommit samtliga kommuner och landsting till del.

Den skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 1999/2000:102), som regeringen lämnade till riksdagen våren 2000, innehåller en redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting utvecklats de senaste åren. Vissa av de preliminära uppgifter som redovisas i skrivelsen har reviderats.

Kommunerna redovisar för 1999 sammantaget ett positivt resultat på 2,9 miljarder kronor. Resultatet 1999 påverkades av extraordinära poster. Resultatet före extraordinära poster var negativt och uppgick 1999 -2,4 miljarder kronor, men har dock förbättrats under de senaste åren.

Landstingen redovisar för 1999 sammantaget ett resultat på -5,4 miljarder kronor, en viss förbättring jämfört med 1998. Exklusive extraordinära poster uppgick resultatet för 1999 till -5,1

miljarder kronor, vilket är detsamma som för 1998.

Under 1999 erhöll två kommuner stöd i form av medel från bidraget för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Därutöver har ett antal ärenden överlämnats till Kommundelegationen och Bostadsdelegationen. Kommuner som tidigare fått stöd skall redovisa vidtagna åtgärder till regeringen. Under första halvåret 2000 har regeringen beslutat att Göteborgs kommun skall erhålla 90 miljoner kronor för att täcka kostnader till följd av diskoteksbranden.

Genom Bostadsdelegationen har 34 kommuner givits förutsättningar att avlasta den kommunala ekonomin från åtaganden i de kommunala bostadsföretagen, vilket därmed gett dessa kommuner avsevärt bättre förutsättningar att klara de framtida krav som kan komma att ställas på kommunerna.

2.8 Anslag

2.8.1 91:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting

Tabell 2.4 Anslagsutvecklingen 91:1 Generellt statsbidrag till kommuner och landsting

Tusental kronor

1999	Utfall	78 655 792	Anslags-sparande	38 079
2000	Anslag	78 003 500	Utgifts-prognos	78 028 340
2001	Förslag	78 105 500		
2002	Beräknat	79 140 000		
2003	Beräknat	72 340 000		

Det generella statsbidraget till kommuner och landsting utgör ett allmänt finansiellt stöd till kommuner och landsting. Bidraget fungerar även som ett instrument för att genomföra ekonomiska regleringar mellan staten och kommuner respektive landsting. Anslaget fördelas i relation till kommunens eller landstingets invånarantal. En mindre del av bidraget till kommuner fördelas under 1997–2001 efter ålderskriterier.

Regeringen föreslår att det generella statsbidraget höjs med 3 250 miljoner kronor 2001. Av denna höjning avser 950 miljoner kronor det resurstillskott till vården som är kopplat till den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvården, vilket fördelas med 30 procent till kommunerna och med 70 procent till landstingen. Resterande 2 300 miljoner kronor av höjningen

fördelas med 70 procent till kommunerna och med 30 procent till landstingen. Sammanlagt innebär detta att 1 895 miljoner kronor tillförs kommunerna och 1 355 miljoner kronor tillförs landstingen.

Det generella statsbidraget bör 2003, i enlighet med den nationella handlingsplanen för vården, höjas med 1 943 miljoner kronor. Beloppet bör fördelas med 30 procent till kommunerna och 70 procent till landstingen.

I propositionen Vissa kommunalekonomiska frågor (prop. 1999/2000:115) föreslår regeringen att ett statsbidrag införs 2001 och 2002 för att kompensera kommuner som har höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Statsbidraget beräknas uppgå till 350 miljoner kronor per år. Regeringen föreslår med anledning av detta att 2001 förs 350 miljoner kronor från anslaget 91:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* till anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*. En lika stor överföring bör göras 2002. Minskningen av det generella statsbidraget berör i detta fall endast kommunerna.

Regeringen föreslår att den beräknade ökningen om 5 000 miljoner kronor av kommunernas och landstingens skatteinkomster 2001 som följer av de föreslagna begränsningen av avdragsrätten för den allmänna pensionsavgiften, regleras genom en lika stor minskning av det generella statsbidraget till kommuner och landsting. För kommunerna reduceras bidraget med 3 375 miljoner kronor och för landstingen med 1 625 miljoner kronor.

Regeringen föreslår vidare att den beräknade minskningen om 2 034 miljoner kronor av kommunernas och landstingens skatteinkomster som följer av den föreslagna höjningen av grundavdraget och det särskilda grundavdraget 2001 regleras genom en lika stor ökning av det generella statsbidraget till kommuner och landsting. För kommunerna höjs bidraget med 1 373 miljoner kronor och för landstingen med 661 miljoner kronor.

Med anledning av beslutade förändringar i det allmänna pensionssystemet görs en beräknings-teknisk justering av bidragsramen för 2003. Justeringen innebär att det generella statsbidraget till kommuner och landsting reduceras med 9 500 miljoner kronor, vilket motsvaras av en lika stor beräknad ökning av skatteinkomster till kommuner och landsting. För kommunerna reduceras bidraget med 6 413 miljoner kronor och för landstingen med 3 087 miljoner kronor.

Regleringar enligt finansieringsprincipen

Regeringen föreslår under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning att en utökning av den garanterade undervisningstiden i gymnasieskolan. För att kompensera kommunerna för kostnaderna härför föreslår regeringen att det generella statsbidraget till kommuner höjs med 110 miljoner kronor 2001.

Vidare redovisas inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (anslaget 25:7 *Specialmyndigheten och resurscenter*) att hemkommunens ersättning till staten för den som är elev i specialskolan skall höjas fr.o.m. hösten 2001. Regeringen föreslår att medel motsvarande den ökade avgiften från hemkommunerna tillförs det generella statsbidraget till kommuner med 22 miljoner kronor 2001 och med ytterligare 21 miljoner kronor 2002.

Föreslagna regeländringar i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och lagen (1993:389) om assistansersättning (prop. 2000/2001:5), avseende personlig assistans innebär att staten fr.o.m. 2001 till en del övertar kostnadsansvaret för stödet till funktionshindrade som är 65 år och äldre. Därmed minskar kommunernas kostnader. Till följd av detta bör det generella statsbidraget till kommuner minskas med 189 miljoner kronor 2001.

Tabell 2.5 Anslagsnivå för generellt statsbidrag till kommuner och landsting

Miljoner kronor

	Kommuner			Landsting		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Anslagsnivå 2000	59 140	59 140	59 140	18 864	18 864	18 864
Överföring från 91:2	20	20	20			
Överföring från 91:2		280	280		120	120
Lärarpensioner	180	390	600			
Överföring till 91:2 (prop 1999/2000:115)	-350	-350				
<i>Regleringar enligt finansieringsprincipen</i>						
Vårdtjänster	25	25	25			
Höjning av avgiften för elever i specialskolor	22	43	43			
Ökad undervisningstid i gymnasieskolan	110	110	110			
Assistansersättning över 65 år	-189	-189	-189			
<i>Övrigt</i>						
Minskning på grund av effekter av reformeringen av det allmänna pensionssystemet			-6 413			-3 087
Ökning pga förändringar i inkomstbeskattningen	1 373	1 373	1 373	661	661	661
Minskning på grund av effekter av skatteförslag i denna proposition	-3 375	-3 375	-3 375	-1 625	-1 625	-1 625
Tillskott 2001 Vård och omsorg ¹	285	283	883	665	660	2 060
Tillskott 2001 ²	1 610	1 897	1 995	690	813	855
Summa	58 851	59 647	54 492	19 255	19 493	17 848

¹Fördelas med 30 % till kommunerna och 70 % till landstingen.²Fördelas med 70 % till kommunerna och 30 % till landstingen.

Regeringens överväganden

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att det för 2001 anvisas 78 105 500 000 kronor under anslaget 91:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting*. För 2002 beräknas anslaget till 79 140 000 000 kronor och för 2003 till 72 340 000 000 kronor.

2.8.2 91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting

Tabell 2.6 Anslagsutvecklingen 91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Notering	Belopp
1999	Utfall	759 545	Anslags-sparande	1 071 857
2000	Anslag	1 091 500	Utgifts-prognos	1 218 000
2001	Förslag	2 066 200		
2002	Beräknat	1 007 000		
2003	Beräknat	665 000		

Syftet med anslaget för Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting är att skapa

möjligheter att i rekonstruktivt syfte tillfälligt bistå kommuner och landsting som på grund av speciella omständigheter kan hamna i en särskilt svår ekonomisk situation. På statsbudgeten anvisades för 2000 1 091,5 miljoner kronor på anslaget. Regeringen bedömer att bidraget bör höjas engångsvis med 700 miljoner kronor under 2001.

Regeringen bedömer Bostadsdelegationens medelsbehov för 2001 för de ärenden som återstår, till 400 miljoner kronor. Medlen ska främst användas till avlösen av borgensåtaganden för lån till bostadsrättsföreningar.

Ett omställningsbidrag till landsting med befolkningsminskning avses utgå 2001 och 2002, och finansieras med medel från anslaget Särskilda insatser i vissa kommuner och landsting (prop. 1999/2000:115). Omställningsbidraget beräknas uppgå till 150 miljoner kronor per år och utgår med 60 kronor per invånare i landstinget för varje procentenhet med vilken minskningen av befolkningen överstiger två procent.

Ett statsbidrag avses införas 2001 och 2002 som en övergångslösning, i avvaktan på en långsiktig hållbar lösning, för att kompensera kommuner som har höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa

funktionshindrade, LSS (prop. 1999/2000:115). Statsbidraget beräknas uppgå till 350 miljoner kronor per år och finansieras med medel från anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*. Samtidigt bör 350 miljoner föras till detta anslag från anslaget 91:1 *Generellt statsbidraget till kommuner och landsting* (avsnitt 2.8.1).

För särskilt kostnadskrävande insatser enligt LSS avses vidare ett särskilt statsbidrag införas 2001 och 2002, som kommuner kan ansöka om (prop. 1999/2000:115). Det särskilda bidraget beräknas uppgå till 100 miljoner kronor per år.

Till följd av införandet av bidragen för insatser enligt LSS har regeringen givit Statistiska centralbyrån respektive Socialstyrelsen vissa utredningsuppdrag.

Regeringen förslår att till utgiftsområde 24 *Näringsliv*, anslaget 40:2 *Konsumentverket*, från detta anslag förs tillfälligt 8 miljoner kronor 2001. Åren 2002 och 2003 bör 6 miljoner kronor föras till samma anslag. Medlen skall bl.a. användas till att stödja den kommunala konsumentvägledningen.

Vidare föreslår regeringen att till utgiftsområde 24 *Näringsliv*, anslaget 40:6 *Konsumentbefrämjande åtgärder*, från detta anslag förs tillfälligt 3,8 miljoner kronor 2001. Medlen skall användas dels till stöd till konsumentorganisationer, dels för projektstöd.

I förslaget till tilläggsbudget för 2000 föreslås vidare att 100 miljoner kronor av anslaget får användas för att bistå kommuner som drabbats av betydande kostnader till följd av översvämningarna i juli 2000. För att få ekonomisk bistånd skall berörda kommuner redovisa sina kostnader till regeringen senast den 1 november 2000, varefter en prövning görs.

Till de medel som står till regeringens förfogande på anslaget *Särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* kommer 699 miljoner kronor genom att staten, efter utnyttjande av sin köpoption, har sålt aktierna i Haninge Holding AB till Venantius AB. En del av fastighetsbeståndet i det av holdingbolaget ägda bostadsföretaget Haninge Bostäder AB kommer att säljas, varvid ytterligare medel kommer att kunna återvinnas.

Regeringens överväganden

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att det för 2001 anvisas 2 066 200 000 kronor

under anslaget 91:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting* samt att anslaget får användas även för de ändamål som angetts i det föregående. För 2002 och 2003 beräknas anslaget till 1 007 000 000 kronor respektive 665 000 000 kronor.

2.8.3 91:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting

Tabell 2.7 Anslagsutvecklingen 91:3 Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting

Tusental kronor				
1999	Utfall	20 526 423	Anslags-sparande	
2000	Anslag	18 571 000	Utgifts-prognos	19 190 233
2001	Förslag	19 190 233		
2002	Beräknat	19 190 233		
2003	Beräknat	19 190 233		

Regeringen föreslår på tilläggsbudget för 2000 att det statliga utjämningsbidraget till kommuner och landsting höjs med 619 233 000 kronor till 19 190 233 000 kronor.

Syftet med det statliga utjämningsystemet för kommuner och landsting är att åstadkomma likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting att bedriva sin verksamhet oavsett strukturella förhållanden. Utjämningsystemet består av inkomstutjämnning och kostnadsutjämnning. I inkomstutjämnningen sker det en utjämnning av skatteinkomster mellan kommuner respektive mellan landsting. De som har en skattekraft som är lägre än genomsnittet för riket får ett bidrag från staten, medan de som har en skattekraft som är högre än riksgenomsnittet får betala en avgift till staten.

Den andra delen i utjämningsystemet, kostnadsutjämnningen, utjämnar för strukturella kostnadsskillnader. Kommuner och landsting som har en ogynnsam kostnadsstruktur får ett bidrag. De som har en gynnsam struktur får betala en avgift.

Anslaget för utjämningsbidrag motsvarar summan av samtliga bidrag som kommuner och landsting får i både inkomst- och kostnadsutjämnningen. Avgiften tas upp på statsbudgetens inkomstsida. Inkomst- och kostnadsutjämnningen är således statsfinansiellt neutral, eftersom summan av bidragen respektive avgifterna är lika stora.

Utjämningsystemet medförde stora bidragsförändringar för många kommuner och

landsting när det infördes 1996. För att dämpa effekten av omläggningen finns särskilda införanderegler.

Vissa förändringar i det kommunala utjämningsystemet trädde i kraft i januari 2000 (prop. 1998/99:89, bet. 1998/99:FiU25, rskr. 1998/99:253). Förändringarna berör delar av kostnadsutjämnningen samt införandereglerna. Regeringen har även föreslagit vissa förändringar i inkomstutjämnningen som avses träda i kraft i januari 2001 (prop. 1999/2000:115).

Regeringen har i juni 1999 tillsatt dels en delegation med uppgift att följa upp och utvärdera delar av utjämningsystemet (dir. 1999:57), dels en expertgrupp för att utreda möjligheterna att förenkla utjämningsystemet och att göra systemet mer stabilt (dir. 1999:58). Delegationen och expertgruppen skall redovisa sina uppdrag till regeringen senast den 30 november 2000.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att det för 2001 anvisas 19 190 233 000 kronor under anslaget 91:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting*. För 2002 och 2003 beräknas anslaget till 19 190 233 000 kronor för vardera året.

2.8.4 91:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning

Tabell 2.8 Anslagsutvecklingen 91:4 Bidrag till Rådet för kommunal redovisning

Tusental kronor

1999	Utfall	700	Anslags-sparande	0
2000	Anslag	700	Utgifts-prognos	500
2001	Förslag	700		
2002	Beräknat	700		
2003	Beräknat	700		

Syftet med bidraget är att vara ett ekonomiskt stöd till Rådet för kommunal redovisning, som är en ideell förening för normbildning i redovisningsfrågor för kommuner och landsting. Rådets uppgift är att främja och utveckla god redovisningssed i enlighet med lagen (1997:614) om kommunal redovisning.

Medlemmar i rådet är staten, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Regeringens överväganden

Nivån på anslaget följer av regeringens avtal med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet som redovisades i 1999 års ekonomiska vårproposition. Regeringen föreslår att det för 2001 anvisas 700 000 kronor under anslaget 91:4 *Bidrag till Rådet för kommunal redovisning*. För 2002 och 2003 beräknas anslaget till 700 000 kronor för respektive år.

Bilaga 1

Anslagsbenämningar

Nya anslagsbenämningar

Av tabellen nedan framgår benämningen på anslagen åren 2000 och 2001. Syftet med tabellen är att underlätta övergången till de nya benämningar som följer av att politikerområden införs.

Anslagsbenämningar 2000 och 2001

Benämning 2000	Benämning 2001	Anslagets namn
A1	91:1	Generellt statsbidrag till kommuner och landsting
A2	91:2	Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting
A3	91:3	Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting
A4	91:4	Bidrag till Rådet för kommunal redovisning

